Nr 7

av herr Helén m. fl.
om rätt till avdrag vid taxering till statlig inkomstskatt av gåvor till religiösa ändamål, m. m.

De fria kristna trossamfunden gör enligt vår mening en från samhällets synpunkt betydelsefull insats. Det är därför naturligt att deras ekonomiska möjligheter att bedriva sin verksamhet underlättas. Under de senaste åren har nya regler på beskattningens område medfört försämrade ekonomiska förhållanden för samfunden. Vi anser det därför motiverat att uppmärksamma dessa förhållanden.

1958 år utredning stat–kyrka och 1968 års beredning om stat och kyrka har från olika utgångspunkter fäst uppmärksamheten på betydelsen av det arbete som de fria samfunden bedriver i det svenska samhället. Man har med rätta aktualiserat kravet på större jämställdhet mellan svenska kyrkan och de fria trossamfunden.

1968 års stat kyrka-beredning torde i sitt slutbetänkande komma att lägga fram synpunkter och förslag även beträffande de fria trossamfundens ekonomiska förhållanden. Riktpunkten torde vara att astadkomma en ökad jämställdhet mellan svenska kyrkan och övriga trossamfund. Några mer genomgripande förändringar av de fria trossamfundens ekonomiska villkor bör inte komma i fråga i avvaktan på att beredningen slutför sitt arbete och framlägger sina förslag.

I en motion till 1971 års riksdag (1971:34) redovisade vi de akuta ekonomiska svårigheter som de fria trossamfunden har att brottas med. Dessa svårigheter är främst en följd av att samfunden under senare år drabbats av mervärdeskatt och arbetsgivaravgift utan möjlighet att kompensera sig för dessa nya utgifter, vilket företag, borgerliga och kyrkliga kommuner har. Dessa svårigheter har ökat genom höjningen av mervärdeskatten och arbetsgivaravgiften.

Kulturutskottet uttalade i anledning av bl. a. vår motion 1971 att det bidrag till de fria trossamfunden som utskottet föreslog "bör ses som ett provisorium i avvaktan på resultatet av arbetet inom 1968 års beredning om stat och kyrka". Vi delar denna uppfattning beträffande de åtgärder som nu kan vidtas för att ekonomiskt underlätta samfundens verksamhet. Men de svårigheter samfunden har att brottas med i ekonomiskt avseende är så betydande, att vissa åtgärder för att förbättra samfundens arbetsvillkor inte bör fa anstå till dess beslut kan fattas på grundval av beredningens betänkande. Om det provisoriska stöd som nu beslutas ligger i linje med de allmänna riktlinjer som kan komma att fastställas för trossamfundens arbetsvillkor i framtiden ser vi det som en klar fördel.

Avdragsrätt för gåvor

Riksdagen har upprepade gånger – senast vid 1971 års riksdag – haft att ta ställning till motionsledes framförda krav på utredning angående rätt till avdrag vid inkomstbeskattning för gåvor till bl. a. religiösa ändamål.

Trots stundom klart positiva skrivningar från vederbörande utskott har riksdagen avvisat utredningskravet.

Riksdagens bevillningsutskott anförde 1967 i sitt betänkande i anledning av då föreliggande motion i fråga om avdragsrätt för gåvor till u-hjälp m. m. bl. a. följande:

"Under senare år har man i vårt land blivit alltmer medveten om det växande behovet av hjälp till u-länderna, och i den allmänna debatten har krav framförts på en betydande ökning av denna hjälpverksamhet. I ett läge då staten av finansiella och organisatoriska skäl inte har möjlighet att själv öka biståndsverksamheten i önskvärd utsträckning är det enligt utskottets mening naturligt, att statsmakterna på allt sätt underlättar den hjälpverksamhet till förmån för u-länderna, som sedan länge och med stor framgång bedrivits av enskilda organisationer."

Det har i tidigare motioner utförligt redovisats att sådan avdragsrätt, som det här är fråga om, införts i en rad olika länder och att erfarenheterna därav genomgående varit goda. I den svenska debatten har bl. a. anförts att svårigheterna att administrera en sådan avdragsrätt skulle vara betydande. Erfarenheterna från andra länder ger inte belägg för att så skulle vara fallet. Det torde alltså vara svårt att säga nej till avdragsrätten med hänvisning till administrativa problem. De delade uppfattningarna på denna punkt talar till förmån för en utredning av hela komplexet utifrån svenska förhållanden.

Enligt vår uppfattning talar också andra skäl starkt för att en utredning bör komma till stånd. Sveriges frikyrkoråd och de fria trossamfunden har vid upprepade tillfällen deklarerat att de i första hand önskar det allmännas medverkan för att förbättra samfundens ekonomiska villkor i form av skattebefrielse och avdragsrätt för gåvor.

Överläggningar med representanter för de fria trossamfunden har visat att man inom samtliga samfund ser det som angeläget att åtgärder vidtas i syfte att ekonomiskt underlätta samfundens arbetsförhållanden. Flertalet samfund synes vara beredda att acceptera tanken på någon form av direkt statligt stöd. Det finns emellertid samfund inom vilka man hyser en stark, principiellt grundad tveksamhet inför tanken på direkt statligt stöd, medan avdragsrätt för gåvor däremot framstår som en acceptabel och önskvärd form för ekonomiska lättnader. Vi menar att hänsyn bör tas till detta förhållande, när frågan om utredning om avdragsrätt för gåvor till bl. a. religiösa ändamål bedöms.

I sitt yttrande till skatteutskottet i anledning av motionen 1971:322 av herr Nelander m. fl. anförde Sveriges frikyrkoråd bl. a. följande:

"Även avdragsrätten har i alla officiella uttalanden från de fria trossamfunden förordats framför eller i kombination med speciella och

generella allmänna bidrag. Ingenting tyder på att de fria trossamfunden i detta avseende ändrat uppfattning.

Under tiden som kravet på avdragsrätt i Sverige icke ens lett till en utredning, har land efter land inom den kulturkrets, som Sverige tillhör, infört sådana avdrag. Sveriges frikyrkoråd har konstaterat att detta i regel skett i politiskt samförstånd mellan samtliga demokratiska partier. I Sverige har emellertid upprepade förslag om utredning tillbakavisats. Detta har ofta av de fria trossamfunden upplevts som en brist på förståelse för de krav, som vunnit beaktande i likartade länder, och som en vilja från det allmänna att gå andra vägar vid utformandet av ekonomiskt stöd till de fria trossamfunden än dessa själva i första hand förordat."

Frikyrkorådet har i sitt yttrande också gett uttryck för uppfattningen att frågan om avdragsrätt för gåvor bör utredas, innan de ekonomiska relationerna mellan staten och trossamfunden fastställs i anslutning till de förslag som stat–kyrka-beredningen kommer att framlägga: "Sveriges Frikyrkoråd hävdar, att en ordentlig utredning rörande införande av rätt för fysiska personer till avdrag vid den statliga inkomstbeskattningen för gåvor upp till viss maximigräns till u-hjälp och andra humanitära, kulturella, religiösa, vetenskapliga eller eljest uppenbart allmännyttiga ändamål, är ett krav som måste ställas innan de ekonomiska relationerna mellan samhället och trossamfunden i anslutning till stat–kyrka-beredningen slutgiltigt skall fastställas. Utan en sådan utredning finns enligt Rådets uppfattning icke ett tillfredsställande underlag för beslutsfattande."

Vi delar denna uppfattning och anser det synnerligen angeläget att denna utredning nu kommer till stånd. Vi finner det naturligt att en sådan utredning får gälla avdragsrätt för gåvor jämväl till u-hjälp och andra humanitära, kulturella, vetenskapliga eller eljest uppenbart samhällsnyttiga ändamål.

Arbetsgivaravgift och mervärdeskatt

Den allmänna arbetsgivaravgiften har, särskilt sedan den höjdes till 2 procent, främst av två skäl upplevts som en mycket tung pålaga för de fria trossamfunden.

Samfunden har fått vidkännas speciella påfrestningar genom arbetsgivaravgiften därför att de med hänsyn till verksamhetens totala omfattning har ett mycket stort antal anställda.

Arbetsgivaravgiften har också för de fria trossamfunden kommit att framsta som särskilt betungande och orättvis därför att den infördes för att kompensera en skatteavlastning för det svenska näringslivet i samband med övergången från allmän varuskatt till mervärdeskatt. Den uttalade avsikten var inte då att införa en allmän löneskatt. Genom att arbetsgivare, som inte fått någon skattelättnad vid övergången, nu har att betala arbetsgivaravgiften uppfattas den som en extra pålaga som rätteligen inte skulle drabba denna kategori av arbetsgivare.

De fria trossamfundens skyldighet att betala arbetsgivaravgift liksom skyldigheten att betala mervärdeskatt har medfört att samfundens verksamhet successivt kommit att belastas med kostnader som det tidigare inte fanns några motsvarigheter till.

Vi har tidigare framfört förslag om att de fria trossamfunden på lämpligt sätt skulle kompenseras för de ökade kostnader som arbetsgivaravgiften och mervärdeskatten innebär för dem. För 1971 har dessa extra kostnader beräknats till sammanlagt ca 11 milj. kr. Detta förslag har avvisats bl. a. med hänvisning till att det är önskvärt att de här aktuella beskattningsformerna så långt som möjligt tillämpas utan undantag.

Enligt vår uppfattning är det otillfredsställande att – enbart till följd av en omläggning av skattesystemet och en övergång från direkt till indirekt skatt – en merkostnad av den nämnda storleksordningen orsakas organisationer, som har att finansiera sin verksamhet med i huvudsak frivilligt insamlade medel. Vi anser att sådana åtgärder bör vidtagas att samfunden befrias från denna extra ekonomiska belastning.

Arvsskatt

Riksdagen har vid flera tillfällen under senare år haft att ta ställning till förslag om att arvsbeskattningen för testamente till förmån för religiösa och ideella ändamål skulle upphöra. Enligt vår uppfattning finns det nu starkare skäl än tidigare att aktualisera denna fråga.

Enligt nu gällande ordning finns det två grunder för befrielse från arvsskatt som ligger de fria trossamfundens förhållanden nära. Dels gäller arvsskattebefrielse för svenska kyrkan i dess egenskap av statsorgan. Dels medges arvsskattefrihet för sammanslutning eller stiftelse som bedriver en i hög grad samhällsnyttig verksamhet.

Oavsett att grunden för svenska kyrkans arvsskattefrihet är dess karaktär av statsorgan framstår det som allt naturligare att jämföra dess verksamhet med den verksamhet som bedrivs av de fria trossamfunden och att eftersträva så likartade ekonomiska villkor som möjligt för svenska kyrkan och övriga trossamfund.

I väsentliga avseenden sammanfaller syftet med de fria trossamfundens verksamhet med det syfte som bestämmer inriktningen av verksamheten inom de sammanslutningar och stiftelser som medges arvsskattefrihet.

Sveriges frikyrkoråd anför i sitt remissyttrande över kapitalskatteberedningens betänkande Teknisk översyn av kapitalbeskattningar (SOU 1971:46) bl. a. följande:

"Sammanslutningar, som har till ändamål att främja barns eller ungdoms vård och fostran eller utbildning och sammanslutningar med uppgift att främja vård av behövande åldersstigna, sjuka eller lytta, är befriade från arvsskatt. De fria trossamfunden bedriver en omfattande verksamhet som är identisk med dessa arvsskattefria organisationers verksamhet. Betydande belopp insamlas årligen också för dessa verksamhetsgrenar. Det är svårt att på objektiva grunder göra åtskillnad mellan de nu arvsskattefria organisationerna och trossamfunden. Redan med nu-

varande ordning kan ett trossamfund eller en församling erhålla arvsskattebefrielse på en arvslott om testamentet klart utsäger att arvslotten skall användas till barns eller ungdoms vård, fostran eller utbildning eller för att främja vård av behövande åldersstigna, sjuka eller lytta. Testamentets ordalydelse är härvid avgörande. Det kan därför med nuvarande ordning mycket väl inträffa, att av två testamentslotter, som används för exakt samma ändamål, den ena belägges med och den andra befrias från arvsskatt.

Genom att taga bort en reservation i 3 § AGF ('utom riket bosatta utlänningar') gjorde lagstiftningen från den 1 juli 1963 testamentslotter till förmån för sammanslutningar med internationell hjälpverksamhet som ändamål skattefria. Även kapitalskatteberedningen hade i SOU 1969:54 genom ett tillägg till 3 § AGF föreslagit såväl arvs- som gåvoskattefrihet för sådana organisationer. En mycket betydande del av de testamentslotter, som tillfaller de fria trossamfunden, avser verksamhet i utvecklingsländer. Arvslotter som tillfaller Rädda barnen, Inomeuropeisk mission eller Svenska kyrkans mission i u-länder är skattefria. Detta anser Sveriges frikyrkoråd riktigt. Att under sådana förhållanden skatt utgår på arvslotter, som tillfaller något av de fria trossamfundens verksamhet i u-länder anser rådet vara en oförklarlig inkonsekvens."

Rådet pekar i sitt yttrande också på de olägenheter som uppstår när en givare har att av skatteskäl välja mellan att låta sitt bidrag få formen av gåva eller arv och anför:

"För den enskilda människan innebär nuvarande olikhet mellan gåvo- och arvsskatt för bidrag till exempelvis missionen, att hon ställs inför inte önskvärda överväganden. Det gäller ju verksamheter som såväl intressesom känslomässigt engagerar dem som stöder desamma. Det huvudsakliga stödet sker genom gåvor i livstiden. Men för många är det av olika anledningar önskvärt att behålla ett sparkapital, t. ex. i fast egendom, och låta beloppet utfalla efter deras död.

Att i valet mellan gåva och testamente ett skattetänkande på grund av nuvarande ordning måste tas med i bilden borde elimineras genom borttagande även av arvsskatten."

Det framgår av frikyrkoradets yttrande, att de fria samfunden i här berört avseende är sämre ställda än såväl svenska kyrkan som en rad ideella organisationer utan att detta förhållande kan förklaras med hänvisning till skillnaden i verksamhetens syfte eller till olika grader av samhällsnytta. Vi finner detta otillfredsställande.

Det ter sig mot bakgrunden av vad som här anförts som angeläget att sådana ändringar genomförs i lagstiftningen om arvsskatt att de påtalade olägenheterna undanröjs och att de fria trossamfunden i likhet med dels svenska kyrkan, dels sammanslutningar och stiftelser som bedriver en i hög grad samhällsnyttig verksamhet befrias från arvsskatt.

Invandrarkyrkorna

De s. k. invandrarkyrkorna – som numera är att betrakta som inhemska kyrkosamfund – har genom den stora invandringen till vårt land under senare år kommit att spela en allt större roll i det svenska samhällslivet. Inte minst deras kurativa verksamhet bland till Sverige invandrade utländska medborgare är av stor betydelse.

Dessa kyrkor hör principiellt sett till de fria trossamfunden, och deras ekonomiska villkor och ekonomiska problem överensstämmer i många avseenden med dem som i denna motion redovisats gälla de samfund som traditionellt brukar falla under beteckningen de fria trossamfunden.

I väsentliga avseenden bör invandrarkyrkornas ekonomiska villkor regleras samtidigt och efter samma normer som de övriga fria trossamfundens. Yrkande om bidrag till invandrarkyrkornas verksamhet framställs i en särskild motion till årets riksdag.

Sammanfattning

Vi finner det angeläget, *att* de fria samfundens ekonomiska förhållanden redan nu förbättras, *att* frågan om avdragsrätt vid inkomstbeskattning för gåvor till religiösa ändamål utreds *samt att* de principiella frågor som sammanhänger med tillämpningen av reglerna för arbetsgivaravgift, mervärdeskatt och arvsskatt på de fria trossamfunden klarläggs. Syftet härmed är att undanröja vad som nu uppfattas som bristande rättvisa och jämställdhet med från relevanta synpunkter jämförbara sammanslutningar.

Vi har i det föregående markerat de nämnda frågornas samband med arbetet inom 1968 års beredning om stat och kyrka. Mycket talar för att de borde prövas av beredningen. Då det emellertid inte är fullt klart om och i vilken utsträckning detta sker, finner vi det angeläget att en utredning i alla händelser kommer till stånd. Dess uppgift bör vara att med utgångspunkt i de fria trossamfundens ekonomiska förhållanden pröva möjligheten att

dels medge avdragsrätt för gåvor till bl. a. religiösa ändamål,

dels på lämpligt sätt kompensera samfunden för den extra ekonomiska belastning som orsakas dem genom skyldigheten att betala arbetsgivaravgift och mervärdeskatt,

dels upphäva skyldigheten för de fria samfunden att erlägga arvsskatt.

Då denna utredning måste ta viss tid i anspråk, antingen den verkställs inom 1968 års beredning om stat och kyrka eller som en separat utredning, kommer vi att i en särskild motion till årets riksdag yrka att ett reservationsanslag av 4 000 000 kr. måtte anvisas till bidrag till de fria trossamfunden. Vi ansluter oss när det gäller storleken av detta bidrag till Sveriges frikyrkoråds samarbetsnämnd, som i skrivelse till Konungen hemställt om ett bidrag på denna summa.

Hemställan

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställs

att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om utredning – inom 1968 års beredning om stat och kyrka eller på annat sätt – rörande

1. införande av rätt för fysiska personer till avdrag vid den statliga inkomstbeskattningen för gåvor upp till en viss maximigräns till bl. a. religiösa ändamål,
2. kompensation på lämpligt sätt till de fria trossamfunden för den extra ekonomiska belastning som orsakats dem genom skyldigheten att erlägga arbetsgivaravgift och genom den successiva övergången från direkt till indirekt skatt,
3. befrielse för de fria samfunden innefattande deras regionala och lokala organisationer från att erlägga arvsskatt.

Stockholm den 10 januari 1972

GUNNAR HELÉN (fp)

KARL ERIK ERIKSSON (fp)
i Arvika

SVEN GUSTAFSON (fp)
i Göteborg

THORVALD KÄLLSTAD (fp)

CECILIA NETTELBRANDT (fp)

SVEN ANTBY (fp)

ROLF WIRTÉN (fp)

SIGVARD LARSSON (fp)
i Umeå

DANIEL WIKLUND (fp)
i Stockholm

PER AHLMARK (fp)

BERNT EKINGE (fp)

INGEMAR MUNDEBO (fp)

GEORG ABERG (fp)

ROLF SELLGREN (fp)

ERIC NELANDER (fp)

Göteborgs Offsettryckeri AB 72 1003 S